

MAGYAR MERKUR

1789-dik esztendőben.

A' Róm. Csász. és Apost. Kir. Fels. különös engedelmével

*Szerdán Sz. Jakab-havának 8 Napján.**Elegyes tudósítások.*

Ugyan azon időben, mellyben Hazáknak sok ezer Vitézei a' tsatázó piatzokon dühös ellenséggel viaskodnak; ugyan akkor, midőn a' téli szállásokbul ki-költözködött számtalan sok fegyveresek a' széles Duna' hátán a' tábor felé botsátják magokat; midőn éjjel nappal mennek a' rettentő hadi szerek és táborigeség: ugyan akkor, mondom, szemet és szívet vidámitó gyönyörűség, látni, hogyan mennek a' sok ezer kaszáfok és aratók kaszákkal és sarlókkal fel-fegyverkezve, hogy áldott földünknek bő terméseit begyűjtsék és a' táborba szállott hadainknak eleséget szerezzenek. Már egy két hete múlik, hogy Pesten egyebet nem látunk, a' sok fegyver-visselőknél és mind a' két nembéli aratóknál, a' kik onnan fellyülről tele hajókkal jönnek és a' szorgalmatos

F r f

me-

mezei gazdáktól mindenfelé vitettetnek. Vajmi ritka ország az, a' hol *Márs* és *Ceres*, hogy a' Poetákkal szóljak, akármelly tekintetben olly jól meg-férnének egymással, mint Magyar országban;

Azokbul a' Német seregekbül, mellyek nem régtől fogva a' Dunán alá-szállani kezdettek, 1 Bat. Pallavitsini, 1 Bat. Császár, 1 Laudon, 2 Lászi, 2 Vartenzleben, 2 Vallisz Mihály, 1 Kálenberg, 1 Bresánvill Regimentjétől valók voltak. Tökélletes számmal, nyugodt ép testtel, és tellyes pofákkal fognak meg-jelenni az ellenség előtt. Mivel a' Magyar országi levegőhöz és élet' módjához - is hozzá szoktanak; a' betegségek tehát kevesebb pusztitást tehetnek közöttök, mint fem taval. Az ő tisztjeik nagyobb részént le-vetették a' haszontalan, nyárs formájú kotzperdet, és helyette az igazi, hartzra való Magyar szablyát kötötték-fel.

A' 3 Császári hadak mindenütt nyugodalmas táborokban töltik a' kies nyári napokat, és mind addig huzzák hallasztyák és kerülük az ütközetet, míg edgyik felekezet a' maga fortélyát éri, a' másikat jól meg-szorithatja, és a' hol leg-keveseb erőt lát, ottan nagyon meg-károfitja. Mostan egyedül tsak Laudon forgolódik az egész hadnak theátrumán; azért ő róla fogunk leg-többet hallani. Az előbbeni levélben meg-irt Berbiri ostromlásának folytatását még nem bocsátotta-közre a' Bétsi Hadi fő Tanáts. Meg-akarja tréfálni Laudon a' Bétsi Publikumnak figyelmetefségét; hogy ujjabb tudófitást nem ad az ostromlás felől; ide érkezett levelek erőfitik, hogy az említett fő Vezér meg-is vette Berbirt.

A' Horváth országi vég-vidékeket nagy 'számu ellenség fenyegeti által-rohanással, a' ki a' Bihatsi mezőkön nagy tsoportra nevedik olly véggel, hogy

Lik-

Likkát el-foglalja. A' száma 60 ezernek mondatik lenni, melly nyilvánfágos hazugság, mivel az ellenségnek nagyobb része Berbirnek és Bányalukának segítségére siet. A' fő Vezér olly állapotban hagyta a' Horvát vég-vidékeket, hogy akármelly nagy számu ellenség sem üthet-bé rajtok. — *Vukásovits* Fő Hadnagy Urnak szabad seregéről irják, hogy 4 Török falukat gyujtott volna fel. A' Fő Hadnagy 9 Montenegroitakat az ő kérelmekre *Kovásevits* Strázsamesterrel Montenegróba verbungra küldött.

Zimony és *Belgrád* között még máig-is fen-áll a' fegyver-szünet. A' 26dikán *Belgrádbul* küldött levelek közzül egyik *Bétsbe* ment, izeneteket hozván *Konstántzinápolybul*; a' másikban kéri a' Belgrádi *Bafa De Linny* Hertzeget, hogy sebesen küldje az izeneteket *Bétsbe*. *Abdy* Bafa felől irják, hogy *Sabáztot* megint vissza akarja foglalni. Ez okbul *Péterváradról* fok ágyuk vittettek oda, és *Klenáknál* nagyon fittetik a' hidnak verése. A' szabad sereg egész *Besániaig* elő mozdult.

Bánát. A' Törökök *Bánátban* vagynak és *Supánéktól* fogva egész *Svinitzáig* mindent el-foglaltak, és mindazáltal az *Orsovai Basának* mondása szerént, áll még a' fegyver-szünet. Ezek a' *Basának* tulajdon szavai: „én nem állok a' *Belgrádi* Bafa alatt, a' ki fegyver-szünetet kötött, hanem a' *Vidini* Bafa alatt, a' ki nem kötött fegyver-szünetet, következőképpen fel-sem bontja. „Ha tehát a' *Seráfskir* *Abdy* Bafa egész esztendőt által *Nisában* ül, és az idő alatt más Bafa ellenségeskedést üz a' fegyver-szünetben foglalt vég-vidékeken; a' fegyver-szünet az által meg-nem töretik.

Ezt a' választ adta az *Orsovai* Bafa *Juniusnak* 22-dikén, midőn panasz tétetett, hogy *Svinitzánál* szél-

ső vigyázatunkra puskáztak a' Törökök. A' mieint annakutánna *Suppaneket* el-hagyták és *Mihálydig* visszavonták magokat, el-pusztítván mindent, a' hőtartózkodhatna az ellenség. 24-dikén egynehány ezer Törökök *Ogradináig* mentek, egy tisztet 24 szabad seregbeliekkel le-vágtak, a' helyet fel-dúlták, és a Duna mellett fel-felé mozdulván, a' *Veteráni* barlangot katonákkal meg-szállították, és 27 dikén el-ülték szélső vigyázatunkat *Svinitzáról*. Ezen sereget követték 6 vagy 8 ezer emberek, a' nagy seregjek Orsován alól *Csernetznél* táborozik, és Árnótokból és Áfiaiakból áll, és 20 ezer emberekre mégyen a' száma.

Meg-értvén *Hadik* Fő Vezér, hogy az *Orsova* Basa nintsen le-kötelezve a' fegyver-szünet alá; tüstént el-küldött az Almásba 2 Bat. *Eszterházi* Antalétul, 2 Bat. *Károlyétul* és 4 Div. *Vurmzer* Húszárokat *Valdek* és *Urszel* Hertzegeknek komándója alatt. Ki-mondhatatlan nagy örömet nyilatkoztattak-ki ezen Magyar seregek, és mindenek felett hálálták a' Fő Vezérnek a' benne helyezettett bizodalmit, és kiváltképpen való kegyelmét, hogy *Valdek* Hertzeget rendelte Vezérjeknek: és egy szívvel el-tökéllék magokban, Magyar szíveket ki-mutatni az ellenségnek. Ezen seregek után még többen fognak következni *Mihálydinak* óltalmazására. Az ellenségnek szándéka főképpen *Ujpalánkára* és *Moldavára* tzelezik; ez okbul meg-erősítettett *Ujpalánka*, és a' sántzban 24 ágyuk vagynak ki-szegezve. Az egészsége kedvéért *Füredre* ment *Harrakh* Grófnak helyébe *G. M. Otto* vette-fel *Ujpalánkának* igazgatását. — A' Fő Vezér *Hadik* Gróf napról napra jobbul, és már ki-jár ló hától.

Folytatás. 5) Mind ezeknél az előbbeni 4. dik tzikelyben nevezett *Gymnásiumoknál*, a' mennyire nintsenek fenn-álló *klasztromoknak* szerzetesire bízva,

a'

5° fizetésnek rendje az örökös Német tartományok szerént ki-vévén a' fő várost, következőképpen legyen meghatározva: a' Locáldirektoroknak 500 for., a' Humanista klassis' két Tanítónak: mindenkének 400 for.; és az utolsó, vagy leg-ifjabbik Gramatikát Tanítónak 350 for. E' mellett ugyan a' világi, és világi papi tanítók valaminthogy a' Szerzetesek között, a' kik nem ott helyben viselik tanítói tisztségeket, a' hol Szerzeteknek klastromjok vagyon, nem találhatik különbség, de azok a' Szerzetesek különböznek, a' kiknek klastromaik ugyan ott helyben vagynak, és az olyanoknak, midőn Locáldirektornak tiszttét viselik, tsak 300 for., ha Humánistákat tanítanak 250 for. és a' Grammatika - klassisoknál 200 for. jár. Ezen rendszabás jövőben a' fő Gymnásiumokon kívül mindenütt az 17 $\frac{89}{90}$ dik iskolai esztendőttől fogva mértékül fog szolgálni. Ellenben az el-töröltetett klastromokból való tanítóknak, úgymint Expaulinusoknak, Exbenedekieknek, Extzisztentistáknak, és Expremonstrateneseknek azoknál a' tanításoknál, mellyeknek gondviselése az ő Szerzetjeken állott, nem ezen fizetés, hanem tsak az ő penszójok, mellyet mint Ex Szerzetesek az előtt a' vallásbéli fundusból vettek, és esztendőbeli 50 forintokból álló jutalom, ha még nintsen kiizabott penszójokba számlálva, a' tudománybéli fundusból nyújtattassék. Hasonlóképpen az illyetén kategoriai Locáldirektoroknak az ő penszójokon fellyül 100 forintbéli jutalom rendeltetik kegyelmessen. — 6) A' fizetés nélkül való Szerzeteseknek, a' kik vagy Locál Direktorok azokon a' Gymnásiumokon, mellyeknek gondtartása az ott helyben szerzett klastromokon áll, és a' kiknek semmi jussok nintsen az 5-dik tizikelyben ki-szabott fizetéshez, a' jövő 17 89/90 dik iskolai esztendőnek elejétől fogva jutalom vagy apró

szük-

szükségekre való költség ádattatik, és pedig a' Locál-Directoroknak 100 forintenként, és a' Humánisták Tanítóinak szintugy, valamint a' Grammatikát Tanítóknak 50 forintenként az oskola-fundusából. A' mellynél azt kell meg-jegyezni, hogy az ilyen Szerzetesekbül való Locál Directorok, a' kik eddig mint olyanok a' nélkül-is esztendőnként 200 for. vontanak, a' közönséges normale szerént *ad personam* megtartják, és a' mostan ki-szabott 100 for. a' 200 forintok közzé számláltatnak. Ellenben a' Klastromoknak-is azoknak az individuumoknak tartására nézve, a' kik iskolai tisztségben állanak, könnyebbités adattafsék, mivel az iskolai emberek azon fizetéssel tsak apró szükségeket pótolhatják, mellyet egyébként a' klastromoktul kívánhatnának. Ezt tehát olly szándékkal végezte kegyelmesen ő Felsége: hogy a' közönséges tanításnak eszközei, a' mennyire a' környül-állások megengedik, könnyebbitésenek, és azok a' férjfiak, a' kik a' hazabéli ifjuságnak nevelésére és formálására rendeltettek, illendőképpen és erányoson tartafsanak: melly tehát közönséges mértékül, kiváltképpen a' Gymnásiumokra emeltetett pedagógiumokra nézve, hogy t. i. a' szülék tudják, hogy az ő fijaik ottan, a' hol tsak Grammatika oskolákba járhattak, a' közelebb való iskolai esztendőben a' Humanista klasszifokat-is tanulhatják, azonnal hírül adafsék. A' K. M. Helytartó Tanástól. Budán Jun. 24dikén 1789.

* A' Bétsben kelendő ujságok, és azok a' mellyeknek a' Bétsi Póftán kelletik által menniek, a' Felséges Császári Rendelés szerént, meg-billegeztetnek vagy az úgy nevezett *stempel* nyomtattatik külön külön minden ujság-levéltre. Ez eránt közönséges panaszszokat halljuk az ujság-íróknak; mivel minden billeget egy fillért kell fizetniek. Ezen adózástól ki

vagy

vagynak vetetve a' Bétsi udvari és a' Brünni ujságok. Angliában már régen szokásban vólt ezen billegezés, és ifzfzonyu nagy jövedelem kerekedett-ki az ország-
nak belőle. Leg-először-is a' Spanyol successioshábo-
rúban állott-fel nálak, és az óltától fogva napról na-
pra nevededett az ujságokbul eredett jövedelem. Idő-
vel nevededett az adózás-is, és mindazáltal az ujságok
mind untalan gyarapodtak; annyira, hogy Anglia mo-
stanában az ujságoktul nem vészzen kevesebbet 130 e-
zer font Sterlingnél (az az egy millio, 170 ezer fo-
rintoknál), melly felettébb nagy jövedelmen tsak e-
gyedül az ujságokbul, fenki sem fog bámulni, a' ki
meg-gondolja, mennyire szokott részes lenni az An-
gliai Nemzet azon dolgokban, mellyek Hazájának
kormányozását illetik; millyen szabadsággal élnek an-
nak ki-adói és írói, a' kik fenkinek nem adnak szá-
mot irásaikról, és fenki sem írja eleibek, mit légyen
szabad írni, mit nem. Szabad Angliában az országlás
ellen és a' Ministerek ellen írni, a' nélkül hogy szám-
adásra vonattassék valaki. Onnét vagyon az, hogy
a' leg-kifsebb dolgok-is, mellyek a' Palamentumban
elő-adják magokat, mindeneknek tudtára lesznek. Nin-
tsen ám egész Angliában egy kofa, egy nap' számos is,
a' ki kerestetének egy részét nem szánná az ujságokra,
és az országlás felől helyesen nem okoskodnék. Bizon-
nyal mondhatom, hogy az Ánglus el-nem élhetne uj-
ságok nélkül. A' ki erről többet kíván tudni, olvas-
sa-meg *Arkhenholtz*nak Angliáról irt könyvét. — —
Nem bátorkodom itten elő adni, mennyit nyerjen Ó-
stria ezen billegezésből, nem tudván bizonyosan az
ujságoknak számát; de valamennyire talám el-találom,
hogy koránt sem éri-el a' 100 ezer forintoknak számát.
Melly tsekélység ahoz képest, mellyet Anglia nyer az

uj-

ujságókból! holott mennyivel nagyobbak az Császári örökös tartományok öszveséggel, egész Britannianál.

Ő Felsége a' királyi *Appellátios* Tanátsoft Zsádányi és Török Sz. Miklósi *Almásy* Ignátzot a' K. Septemviralis Táblának Tanátsofsává tenni méltóztattott.

Orosz ország. Az Orosz seregeknek Generálkommandánfa *Potemkin* Fejedelem Máj. 19dikén Sz. *Petersburgból Jásznya* utazott. Az ő el-bútsuzásánál a' *Nevsz-Sándor* Rendjének jelével ajándékoztattott-meg, melly egészen gyémántokból áll és 150 ezer forintokra betsültetik. — A' Generális *Panin* Gróf meghalozott.

Moldvából Jun. 23-dikán 1789 A' V. Barko Regementjefele Kapitány *Geringer* Úr a' Fő Vezér-Hadnagy *Splényi* Bárotul 100 Császár Húszárokkal és 60 Árnótokkal *Kimpina* tájékára küldtetett, hogy valamelly helyet tekintetbe végyen. Az útban 150 Törökökre akadtak *Rakovánál*, a' kikkel tüstént megütköztek, le-vágván azokból 25. A' többi szaladásra adta magát, sen mindazáltal el-fogattattak. Részünkről el-estek egy Árnóta és 1 ló, 3 lovak s azok között egyik *Deli Bafa* Fő Strázsamesteré, sebet kapott. Azt-is mondják, hogy *Kóburg* Hertzeg egyesülve az Oroszokkal 70 ezer Törökökre ütött, a' kikből 300 ezeren vagy el-estek, vagy fogságra jutottak.

Szeberből Jun. 29dikén. A' *Kinenynél* álló Árnótink serege napról napra szaporodik. A' szelid és nyájas tartásoknak foganatja ez, mellyet elől járojtóktól tapasztalnak. Egynehány napok előtt egy csoport Oláh országba ment és ezer juhokat és közel 100 ökröket vitt prédára. — A' *Vörös Toronynál* az a' hír terjedett-el, hogy 1000 Törökök a' *Guralotruluj* őrizetünkre szándékoznak ütni. Ha ez úgy vagyon; még nagyobb számú ellenségtől tarthatunk. — *Negy Sink* mező városa 16dikán fokát szenvedett a' tűz miatt. Az erőszakos szél az egész helységben el-terjesztette a' lángokat.

P E S T E N N,

Nyomtattatott Patzkó Ferentz' betűivel.